

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Iudicium De Articulis Confessionis Fidei Anno M. D. XXX.
Caesar. M. Augustæ exhibitis, quatenus scilicet à
Catholicis admittendi sint aut reiiciendi**

Hoffmeister, Johann

Coloniæ, 1559

VD16 ZV 17723

De Iustificatione impij.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34289

ARTICVLVS III.

Confessionis suæ, ad hanc prouocant, hunc
fidei suæ testem producant. Quid tum?
Non ualebit apud cordatiores talis illatio,
Lutherani bonam exhibent fidei suæ Con-
fessionem in hoc vel illo libello, in hoc vel
illo articulo, ergo rectè ubiq; docent. Aut,
Confessionis libellus non omnino malus
est, ergo in alijs ipsorum scriptis nihil ma-
li, nihil impij est. Nō quæritur tantū, quid
iam teneant, quid credāt, quid ue iam pro-
fiteantur: sed etiam hoc, quid hætenus à
primo ouo huius inauspicatissimi Conui-
uij, tenuerint, crediderint, docuerint? Et
hæc ad omnes & singulos confessionis ar-
ticulos repetita volumus. Non mihi dolet
aduersariorum in multis articulis profe-
ctus, sed miseret me simplicioris populi
qui hætenus tam miserè, nihil durius iam
dixerim, delusus fuit. Sed quoniam ver-
bosiores hic fortè fuimus quam negotium
postulare multis videri potest, ad sequen-
tis articuli Collationem descendemus.

ARTICVLVS QUAR- tus de Iustifica- tione.

Item

ARTICVLVS III.

Item docent, quod homines nō
possunt iustificari corā Deo pro-
prijs viribus, meritis aut operibus,
sed gratis iustificētur propter Chri-
stum per fidem, cum credunt se in
gratiam recipi, & peccata remitti
propter Christum, qui sua morte,
pro nostris peccatis satisfecit. Hāc
fidem imputat Deus pro iustitia co-
ram ipso. Roma. 3. & 4.

F. Ioan. Hoff.

Vod aduersarij docent ho-
minem non posse iustificari
corā Deo proprijs viribus,
meritis aut operibus, sed
gratis propter Christum per
fidem, non grauatim accipimus, nec puta-
mus aliquem ex modestioribus Theolo-
gis nobis hīc reluctaturum. Huius autem
lōgæ & quasi inueteratæ quæstionis, quæ
est de fide iustificante, nisi me fallunt om-
nia, possum aliquam subodorare causam.
Quis enim ignorat quam gladiatorie qui-
dam contra hunc iustificationis articulū

D 3 pugnae

ARTICVLVS. IIII.

pugnauerunt? Sed accipe causam. Nisi quidam ex aduersariorum Castris tam impia sparsissent alibi in populū cōtra bona piorum opera, nunquam profectō ventum fuisset ad tam vanas contentiones. Conquestus est hoc ipsum, nec immeritō Butzerus in Romanis suis, Conquestus est Rhegius, & ni fallor, Lutherus ipse in visitatione sua saxonica. Sic enim illi solebant inuehi in bona filiorum Dei opera, ac si prorsus nihil pertinerent ad salutem hominis: quae de re nos suo loco dicemus abundē. Sed ad rem. Ante exortum hunc in Ecclesia Dei tumultum, nemo fuit offensus particula illa, sola, quam iam tenerae quorundam aures vix ferre possunt. Nemo siquidem vquam in ius vocauit D. Ambrosium quod affirmarit hoīem sola fide iustificari. Iā pot rō p̄ hac vocula, Sola, nescio quot annis digladiatū sit. Qui igitur hoc factū est? Quae ratione in aduersarijs dānatur, quod in Ambrosio & plausibiliter legitur, & fideliter creditur? Accipe causam; nam omnia fient planiora, mōstratis occasionib⁹ vnde quaestiones oriūtur, Diuus Ambrosius tam dilucidē loquitur, tamen egregiē atq; exactē suū tribuit fidei locum, vt piorum operibus, ne
vnica

ARTICVLVS. III.

vnicaquidē syllaba præiudicet: Et aliter lo-
 qtur de operibus quæ præcedunt iustifica-
 tionē, & aliter de operibus quæ iustificatio-
 nē sequuntur, id quod in sequētibus manife-
 stissimū faciem⁹. Sic etiā. S. Episcopus tra-
 ctat negotiū de iustificatiōe impij, vt nō ta-
 citē prætereat, quomodo à iustificatione la-
 plus ad peccatorū remissam peruenire iterū
 possit, & reiterato iustificati: Et in hoc ne-
 gotio, nō totū tribuit Soli fidei, sed ad poenī-
 tentiā adhortatur. Iā enim nō Simplex pec-
 catū est, ait alibi Chrylsto. sed duplex aut
 triplex. Habes igitur quare nō offendamur
 vocula, Sola, in Ambrosio, immò nō tātum
 in Ambrosio, sed neq; in alijs classicis &
 Catholicis doctoribus. Quid q̄ Philip. ipsa
 testat (infra de poenitētia) doctrinā poenitē-
 tiæ & doctrinā iustificatiōis esse locos ma-
 ximè cognatos? p̄fecto plurimū refert, qua
 occasione, quoue loco aliqd dicatur. Quod
 Paulus Apostolus Fidei (addā) & Soli fidei
 (modo rectè intelligat) iustificationē adscri-
 bit, neminē haften⁹ offendit: vt verò mens
 Pauli intelligatur, qui in prioribus capiti-
 bus Iustificationem fidei tribuit, & tamen
 nihilo secius in sequētibus opera vrget, tan-
 quā ea sine qbus salutē cōseq possit nemo

D 4 solex;

ARTICVLVS III.

solerter iudicandum est. Quis putas fuerit scopus Pauli differentis sic de fide, ac si huic solę deberetur salus? operum verò quasi nullus sit respectus? Audi quæso bone lector. Quæstio in hoc vertebatur cardine, vter Deo magis acceptus, Iudæus ne, qui omne onus Legis per omnem vitam tulerat, an ne Gentilis, qui neque Legi scriptę, neque legi naturę vnquam obtemperauerat? Incredibile enim videbatur Iudæis, si quidem homo, qui omnem priorem vitam frustra atque inaniter consumpsisset (sic enim loquitur Chrysost.) duxissetq; per mala opera, postmodum ex FIDE SOLA, saluandus duceretur. Vt ergo ita se habere persuaderet Paulus & Iudæis & Græcis, ostendere voluit neq; Iudæum, neq; Gentilem suis ipsorum operibus præmeruisse, vt ita loquar, iustificationem, sed iustificari hominem sola fide, qua credit Christum filium Dei in hoc à patre missum, vt quasi Agnus innocens, totius mundi, hoc est, & Iudæorū & gentilium peccata teget, expiaret, aboleret. Iustificamur per eam fidē, inquit D. Augustinus, qua credimus nobis iusticiam diuinitus dari, non à nobis, in nobis, nostris viribus fieri, &c. Hæc puto
tam

ARTICVLVS III.

ram clara esse, vt nemo possit, citra impu-
 dentiam contradicere. Hoc certè egit Pau-
 lus in Romanis, quod Apostoli in primo
 Concilio Hierosolymis, quod etiam Cal-
 uinus in Romanis suis dissimulare noluit,
 vbi etiã disertis verbis affirmat Paulo ne- In cap. 3.
 gotium fuisse cum ijs, qui populum falsa
 cæremoniarum fiducia inflabant. Quum
 igitur patres ad hanc rationem tribuerint
 Iustificationem solę fidei, siue fuerit Orige-
 nes, siue Chrylost. siue Ambrosius, siue Au-
 gustinus, nemo ex Scholasticis vel ex alijs
 etiã modestioribus Theologis reclamauit.
 Iam porrò hoc turbulento & turbato sæcu-
 lo, ita cõfuse hoc negotiũ tractatũ est, vt al-
 ter alterũ nõ intellexerit. Nã q̄ soli fidei se-
 se opposuerũt, in hoc suã aciẽ ordinarũt, ne
 disputatio hæc iret in perniciem saluber-
 rimæ pœnitentiæ, quam non immeritò D.
 Hieronymus secundam post Naufragium
 tabulam vocauit: neque enim vetus illa al-
 tercatio Iudæorum & Gentiũ illis in mē-
 te venerat: nec putauerunt illã disputatio-
 nem valde necessariam, quando statim à
 cunis, immò ab vtero matris ad Bapti-
 smi Sacramentum apportamur, ibiq; haud
 in lauacro regenerationis, iustificamur

D 5. & si

ARTICVLVS. III.

& filij Dei efficiuntur. An verò iam eadem sit disputatio de iustificatione paruuli, qui nec corde credere ad Iustitiam, nec ore cōfiteri ad salutem potest: & quæ est apud Apostolum de Iustificatione impij Iudæi, vel Ethnici, aliorum esto iudicium. Hic Sacramentarij cū suis Anabaptistis ad coruos, Nam quod ad paruulos attinet, indubitatum est quod nullo iudicio rationis vtuntur (sic loquitur D. Ambro. de uocatio: Gen.) quo auctoris sui beneficia sentientes, ad agnitionem valeant veritatis accedere. Meo certè iudicio, alia est disputatio qua ratione iustificetur impius, & alia, quomodo Christianus baptizatus & in peccata relapsus, peccatorum remissionem accipere possit. In hac, ni fallor, nō sola fides locum habet, sed pœnitentia quæ etiā sine fide in Dei misericordiam nihil est, quum fides omnium virtutum basis & fundamentum sit. In illa verò quomodo sola illa & verè solitaria vestra fides locum habeat, non video. Sed eius rei arbitrium substituemus vetustissimum Ecclesiæ Antistitem Arnobium cuius & verba & sententiam ex Psalmo 106. sic habet. Tu Nouatiane dicis, Qui adhuc non sunt redēpti, ipsi possunt ad indulgentiam per

lib. 1. cap.

7.

ARTICVLVS III.

per pœnitentiã puenire. Nos dicimus, Illi
per fidẽ solã ad indulgẽriã attingũt. Isti autẽ,
qui iã redẽpti sunt, non per fidẽ solã, quia iã
crediderunt, sed per pœnitentiã, perueniũt
ad misericordiam redemptoris. Haftenus
ille. In priori igitur queritur qd iustificãdũ,
in altera, quid semel iustificatũ & tamẽ re-
lapsum facere oporteat. Ad iustificãdũ per-
tinet quod Apostolus dicit, Ex operib⁹ Le-
gis, non iustificatur omnis homo, sed iusti-
cia quẽ testificata est à lege & prophetis, iu-
sticia, inquam, Dei per fidem Iesu Christi,
in omnes & super omnes qui credunt in
eum. Et, Iustificati gratis per gratiam ipsi-
us, per redemptionem quã est in Christo
Iesu. Arbitramur enim hominem iustifi-
cari per fidem, sine operibus legis. Cre-
denti enim in eum qui iustificat impium,
reputatur fides eius ad iusticiam secun-
dum propositum gratiã. Ad iustificatum
verò, & qui iam peccato non, vt debu-
it, repugnauit, pertinet quod Paulus in
eadem Epistola ad Romanos dicit, Quid
ergo dicemus? Manebimus in peccato
vt gratia abundet? Absit. Qui enim mor-
tui sumus peccato, quomodo adhuc vi-
uemus in illo? An ignoratis fratres, quia
quicun-

ARTICVLVS. III.

quicumque baptizati sumus, in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et rursus: Sicut enim exhibuistis membra vestra seruire immunditiæ, & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificatione &c. Vide ergo iam institutum Pauli, & statim intelliges quid si dei, quid operibus tribuat. Primum docet vnde iustificemur, deinde docet vnde saluemur, neque enim videtur idem esse, vel Apostolum pro eodem accipere iustitiam & salutem: ratio quæ me mouet hæc est, Iustitia qui excidere potest, at salute accepta excidere nemo iam potest (Sophisticas argutias hic nihil moramur) Quid enim aliud agit Apostolus in Romanis, quam quod admonet Gentiles cautè agere, ne rursus excidant. Quod si aliqui ex ramis fracti sunt, inquit, tu autem cum oleaster esses, insertus es in illis, socius radicis & pinguedinis oliuæ factus es, noli gloriari aduersus ramos. Quod si tu gloriaris, non tu radices portas sed radix te. Dicis ergo, Fracti sunt
rami

ARTICVLVS. III.

Rami vt ego inferar. Bene. propter incredulitatem fracti sunt: tu autem fide stas. Noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne forte nec tibi parcat &c. Et alibi ait idem Apostolus, Qui se existimat stare, videat ne cadat. Et rursus ad Philippen. Cum metu & tremore, vestram salutem operamini. Et apostolorum vertex Petrus. Quapropter, fratres, satagite, vt per bona opera, certam vestram vocationem faciatis &c. Hæc mihi in hoc dicta sunt, vt dem ratione, quare in veteribus approbamus, quod Aduersarijs vitio vertitur, hoc est quod vocula (Sola) nos in hijs offendit, quæ in illis nolimus mutatâ. Iam igitur propi^o ad negotium accedentes profiteamur nos Aduersarijs subscribere, quod quidem hunc articulum adinet: si modo sic intelligi volunt, sicut apud Priscos patres scriptum legimus, & lectum intelligimus, nimirum, vt in iustificando impio, quod ad hominem attinet, primas soli debeat fidei, vt sine qua nemo vnquam placuerit Deo. Nihil hic de paruulis fidelium loquimur. Nihil nos mouebit, siue dixerint hominem iustificari fide, siue, sola fide, modo & hoc dent nobis nemini patere vitam,
nisi

ARTICVLVS. III

vide Aug.
Tract. 83.
in Euang.
Ioannis.

nisi q̄ fidei adiecerit opera charitatis. Quādo enim de re constat, non opus est certare de verbis. D. Paulus nunc dicit hominem iustificari fide, nunc gratis, nūc nō ex operib⁹ Legis: vnde sanè liquet quid velit. Et nos adsentimur neq; Iudeū sua lege, neque Græcum sua non lege, vt ita loquar, iustificari, sed vtrumque fide, & hoc gratis propter Christum cuius preciosus sanguis pro nobis fusus nō postremum locum in iustificando impio habere putandus est. Sic etiā adserimus paruulos nostros, non suis meritis (quid enim vel boni vel mali meruissent, nondum nati?) sed sola Dei misericordia & gratia, sanguine Christi intercedēte, per lauachrū regenerationis & renouationis iustificari: nec dubitamus vocare iustificatos, quos scimus, iuxta Christi promissum & iuxta Ecclesię fidē regeneratos, & in albo filiorum Dei conscriptos. Pauli vox est, Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis. Quod verò ad opera quæ Iustificationem sequi debent, adinet, suo loco, Articulo .6. dicemus. Reliquum, vt etiam testatum faciamus priscos patres tam Græcæ quàm latinæ Ecclesiæ à nobis stare, nosque meritò non debere offendi

ARTICVLVS. IIII.

Offendi si quis dicat nos sola fide iustificari, siue relicta particula, sola, dicat nos fide iustificari. Diuus Augustinus primus nobis patrocinetur, vt quia nemine citra impudentiam reijci potest: hic ergo de Spiritu & litera cap. 10. inquit, Iustificamur per gratiam gratis, nullis nostrorum operum præcedentibus meritis, alioqui gratia non esset gratia: quandoquidem ideo datur, non quia bona opera tecimus, sed vt ea facere valeamus, id est, non quia legem impleuimus, sed vt legem implere possimus: Eadem ferè legis cap. 26. eiusdem libri. Et rursus cap. 13. ait, Non iustificatur homo præceptis bonæ vitæ, nisi per fidem Iesu Christi, hoc est, non lege operum sed lege fidei: non litera, sed spiritu: non factorum meritis, sed gratuita gratia. De fide porro & operibus cap. 4. ait idem August. Cum dicit Aposto. Arbitrari se hominē iustificari per fidem sine operibus legis, nō hoc agit, vt Præcepta & p̄fessa fide, opera iustitiæ contēnantur, sed vt sciat se quisq; per fidē posse iustificari, etiā si legis opera nō p̄cesserint. Sequuntur enī iustificationē, nō p̄cedūt iustificadū. Subijciā & illud ex libro eiusdem de Gratia & libero arbi,

arbi,

ARTICVLVS III.

arbi. ad Valentinum cap. 6. Necessarium est, inquit homini, vt gratia Dei nō solum iustificetur impius, id est, ex impio fiat iustus, cum redduntur ei bona pro malis, sed etiam vt cum fuerit iustificatus ex fide, ambulet cum illo gratia, & incumbat super ipsum ne cadat. Haftenus vno atque altero testimonio docuimus, quid. S. ille Antistes de iustificatione impij sentiat: tuum iam fuerit diligēter expendere quoties inculcauerit, quoties repetiuerit, gratiam, gratis, solam fidem, non ex operibus praecedentibus, & statim intelliges. S. Episcopū omnia iuxta mentē Pauli differuisse. Sed qd phibet adijcere qd idē August. cōtra Iulianū Pelagianū scripserit. Iustificatio, nqt, in hac vita nobis secūdū tria ista cōfertur: prius lauacro regenerationis, quo remittuntur nobis cuncta peccata. Deinde congressione cum vitijs, à quorum reatu soluti sumus. Tertiò, dum nostra exauditur oratio, qua dicimus, Dimitte nobis debita nostra. Iā D. Ambrosium, qui Augustinum Christo genuit, audiamus, & quid velit diligenter attendamus: vix enim alius est, qui fidem iustificantem magis vrgeat, atq; hic vigilantissimus Mediolanensiu
Episcop

Lib. 2.

ARTICVLVS. III.

Episcopus maximè verò in Commentarijs quos in Epistolam ad Romanos composuit. Iustificati sunt, inquit, Iudæi scilicet & Græci, gratis, quia nihil operantes neque vicem reddentes, Sola fide iustificati sunt. Et rursus. De⁹ in Christo proposuit, id est, disposuit propitium se futurum humano generi si credat. Et iterum. Viderunt Iudæi hominem non iustificari apud Deum, nisi per fidem. Et ibidem, Arbitramur hominem iustificari per fidem, sine operibus legis. Gentilem dicit hominem pro certo habere, quod iustificetur credens, nulla faciens opera legis, id est, sine circumcisione, aut Neomænijs, aut veneratione Sabati. Hæc omnia Ambro. in cap. Rom. 3, vbi & quæ sequuntur inuenies. Ideo autem iusticia Dei dicta est, quæ videtur esse misericordia, quia de promissione originem habet: & cum promissum Dei redditur, iustitia Dei dicitur. Iusticia enim Dei est, quia redditum est, quod promissum est. Ex capite Porro 4. hæc subiiciem⁹, quæ cōtinēter sequuntur, Impius per SOLAM FIDEM iustificatur apud Deum. Itē. Sic decretum dicit Apostolus à Deo, vt celsate Lege, Solam Fidē gratiæ dei posceret ad salutē. Et iterum in ijsdē cōmēta.

E

Beatos

ARTICVLVS III.

Beatos dicit, de quibus hoc sanxit Deus, ve
sine labore, & aliqua obseruatione, SOLA
fide, iustificentur apud Deum. Et non ita
multò post. Manifestè beati sunt, quib⁹ si-
ne labore vel opere aliquo remittuntur ini-
quitates, & peccata teguntur, nulla ab his
requisita pœnitentiæ opera, nisi tan-
tum vt credant, &c. Hactenus retulimus
quæ Diuus Ambrosius in præmemoratis
commentarijs disseruit de iustificatione
impij, quæ proculdubio consonant cum
Confessione aduersariorum, & intelligi
debent de his qui iustificandi & regeneran-
di sunt. Quod quàm uerum sit, uel ex ipso
Ambrosio luce clarius demonstrari potest:
hoc inquam, demonstrari potest quod Di-
uus hic Antistes quando de sola fide, de
non labore, de nullis operibus dicit, in-
telligi debeat de iustificandis impijs, qui nō
dum loti sunt, ^{am}acro regenerationis. Ipse
enim Episcopus Sanctus sibi metipso obij-
cit, Quō quis possit sine labore & gemitu,
remissionem peccatorum accipere? Et re-
spōdet. Apostolus protestatur propter ple-
nitudinem temporum, & quia plus gratiæ
in Apostolis est q̄ Prophetis, maiora q̄ ex
dono baptismatis consequuntur, quia iā nō
solum

ARTICVLVS. III.

solū remissionē peccatorū accipere nos, sed
 & iustificari & filios Dei fieri p̄fitetur &c.
 Hæc ille in cap. Rom. 4. & ad finem huius
 Capituli, inquit, Ante passionem qui bapti-
 zati sunt, solam remissionem acceperunt
 peccatorum quorum zelo Satanas occidit
 Saluatorem. Post resurrectionem verò tam
 hij qui prius, quàm isti qui postea baptizati
 sunt, omnes iustificati sunt per datam for-
 mam fidei Trinitatis, acceptoq; spiritu san-
 cto, qui signum est credentium, quod sunt
 filij Dei. Et vt ad cumulū nobis iustifica-
 tionis proficeret, resurgens præceptis suis
 auctoritatem tribuens, æmulos nos eorum
 hac fiducia faceret, per quam iustificemur,
 meritis nos auferemus, per quam gloriam
 adepti, clari appaream⁹ in Regno Dei, quia
 iustificati à morte teneri non possumus. To-
 tidē verbis Ambro. alludēs nimirū ad locū
 illum Pauli ad Titum vt ^{ur}, daret sibi po-
 pulum acceptabilem, sectatorem bonorum
 operum. His opinor satis probatū est mul-
 tū differre, quādo quis dicit, Hoīem iustifi-
 candū opus habere Sola fide: & peccatorē
 baptizatū nō posse saluari Sola fide. Certò
 siquidē constat Catholicos Doctores, quo-
 ties loquūtur de sola fide, eos loq de nondū

E 2 iustia

ARTICVLVS III.

iustificatis, non de relapsis. Et quoties lo-
 quuntur de non sola fide, eos loqui de hi-
 qui post regenerationis lauachrum, reuerfi
 sunt ad volutabrum ceni sui. In huius rei
 fidem adducam Ambrosium ipsum, qui in
 Rom. cap. ii. scriptū reliquit. Gratia Dei in
 baptisate, nō querit gemitum aut plange-
 etum, aut opus aliquod, nisi solam ex cor-
 de professionem. Ne enim quia grauitate
 deliquerant (Iudæi) non recipiendo pro-
 missum Dei: & quia quæ grauitate peccan-
 tur, nō NISI fletu & gemitu ad veniā per-
 tinent, ne ideo illos non posse iam accipe-
 re misericordiam putarent (gentiles) quia
 dolere illos (Iudæos) non videbant, osten-
 dit hoc inter PRIMORDIA FIDEI nō re-
 qui. Donū enim dei gratis donat in Baptis-
 mo. Eiusdem sententiæ etiam est D. Chry-
 sostomus in Acta apostolorum Hom. i. Si
 enim boni patres salutem & nostri glorifi-
 cationem vni & soli adscriberent fidei, quod
 opus fuerat tot scribere commentarios de
 alijs virtutibus & maximè de pœnitentiâ?
 D. Origines cum Apostolo Paulo iustifica-
 tionem & prima salutis nostræ fundamen-
 ta adscribit quidem Fidei: tamen nihilo
 seciùs nō tacet quid iustificatos, accepta
 per

ARTICVLVS. III.

per fidem iustificatione, facere oporteat. Si quis iniuste agat, inquit, post iustificationem, sine dubio iustificationis gratiam spreuit: neque ob hoc quis veniam accipit peccatorum, ut rursus sibi putet peccandi licentiam datam. Haftenus ille. Et Chryso. Non sola fide, inquit, opus est, sed & conuersatione spiritali, ut semel datum spiritum contineamus. Eadem videre licebit apud S. Augustinum Octoginta trium Quæst. q. 76, ubi Pauli & Iacobi Apostolorum sententias de fide & operibus exponit, & quæ in speciem pugnare videntur satis dextere conciliat. Hæc igitur sunt quæ me mouerunt ad consentiendum huic Quarto confessionis Articulo de Iustificatione impij, qui articulus, ceu demonstratum est, testimonia habet ex Paulo & multis orthodoxis patribus. Tu modo diligenter memineris, quæ de iustificandis & de iustificatis admonui. Item de his, qui adhuc infantes in baptismo iustificantur. Tractauit etiam ante nos, nec infeliciter, negotium hoc Doctor Ioan. Diettbergius libro 2. de votis Monasticis contra Martinum Lutherum. Item D. Ioan. Mensingius, cum ex professo contra Apologiam Philippi scriberet, unde qui volet

In cap.
Rom. 3.

Hom. 19.
in Rom.

E 3 copiosiora,

ARTICVLVS. III.

copiosiora legat. Qui nobis Enchiridion Christianę institutionis donarūt, viri nimirum non minùs eruditione quàm pietate insignes, non abhorrent à nostra sententia. Sic enim scribunt. Euangelium, inquit, initio vtitur ministerio Legis, Christus præcurfore Ioanne, arguit enim peccata, terrefacit conscientiam, ad pœnitentiam adigit, docet nos de infirmitate nostra, indicat nobis opus esse propiciatore Christo, propter quem datur nobis remissio peccatorum. Postea ministerio Legis uelut interquiescente, accedit fiducia quam mens contrita & humiliata capit ex promissione Euangelij, & qua se erigit credēs sibi remitti peccata gratis propter Christum: quod cum sit, simul donatur Spiritus sanctus per quem diffunditur charitas Dei in cordibus nostris qua renouatur voluntas & libera efficitur à legis seruitute: ac ita demum iustificatur homo, & inchoat vitam nouam atque ad eò æternam idq; per fidem in Christum, qua tanquam instrumento, remissio peccatorum & renouatio interioris hominis & vita accipiuntur, habentur ac retinentur. Haftenus illi admodum piè ac eruditè.

Nec

ARTICVLVS. III.

Nec video qua ratiōe Aduersarij nostri hanc Iustificationis definitionem flagellare queant, cum sit per omnia. S. scripturis consona, & habeat Patrum testimonia: adde, quod aduersarij ipsi fatentur eam tandem Solam fidem iustificare, quæ sit per charitatem efficax, & absoluat per penitentiam, Sic enim loquitur Brentius in Lucam suum. Melanchthō itē in Locis suis nuper nō temere renatis, sic scribit. Nūc, inquit, de adultis loquimur, qui docendi sunt ex Euangelio, & qui ex verbo dei voluntate statuere debent. Mens perterrefacta agnitione peccatorum, statuere debet remitti sibi peccata gratis propter Christū, per misericordiā, non propter dignitatem contritionis, dilectionis, aut aliorum operum. Hæc ille. Audis solam fidem Melanchtonis, quæ tamen licet zeloripa sit, tamē secum patitur agnitionem peccatorū, contritionem, dilectionem &c. Et in Apologia idem ecclippus ait, Christus Lucae ultimo iubet prædicare penitentiam in nomine suo, & remissionē peccatorum, Euangeliū enim arguit oēs homines, quod sint sub peccato, quod oēs sint rei æternæ iræ ac mortis: & offert propter

E 4

Christum

ARTICVLVS. IIII.

Cap. 10. Augustinus hic nobiscum facit in lib. de Spiritu & litera inquiēs, Neq; enim lex impletur nisi libero arbitrio: sed per legem Cognitio peccati, per fidem impetratio gratiæ contra Peccatum: per gratiam sanatio animæ à vitio peccati: per animæ sanitatem libertas arbitrij, per liberum arbitrium iustitiæ dilectio, per iustitiæ dilectionē legis operatio &c. Ne quis verò existimaret liberū arbitriū nostrū ex semetipso Iustificatio ni cooperari, in eodē libro cauet dicēs, Deū in nobis operari & velle & p̄ficere pro bona voluntate, diffundēdo nimirū charitatē in cordib⁹ nostris p̄ Spiritū S. q̄ datus est nobis. Aperti⁹ est quod eiusdē lib: ca. 9. scribit, Iustificati, inq̄t, gratis p̄ gratiā ipsius: Nō itaq; iustificati p̄ legē, nō iustificati p̄ p̄pria volūtatē, sed iustificati gratis p̄ gratiā ipsius, nō quod SINE VOLVNTATE NOSTRA fiat, sed voluntas ostenditur infirma per legem, vt sanet gratia volūtatē, & SANA voluntas impleat legem, non cōstituta sub lege nec indigens lege &c. De cōtritione, & remissione peccatorum ex abundantia est disserere, quum in hoc à nobis nihil dissentiat Philippus. Dicet forsan hic aliquis in hoc negotio à scholasticis nullam
men

ARTICVLVS. III.

mentionem fieri fidei, neq; etiam innouationis. Bona verba quaeso. Ego certe non puto Scholasticis incognitum fuisse quae ad iustificationem impij pertinerent, quum ubiq; docuerint Fide omnium virtutum omnisq; boni esse fundamentum, iuxta illud, Sine fide impossibile est placere Deo. Vnde Scholastici non negant in iustificatione Fidem, sed eam praesupponunt, vt ipsorum verbis loquar. Neque enim semper negatur, quod taceretur. Imò non tacent fidem, sed dum loquuntur de infusione gratiae, non tantum fidem sed & Spem & charitatem volunt intelligi. Thomas Aquinas vocat motum illum actionem fidei, per quem intellectus fertur in Deum. Et Bonaventura indentidem inculcat fidem ex Romanorum Epistola colligens testimonia, & ex Actis nominatim illud, Fide purificans corda &c. Porro quod Philippus toties inculcat Scholasticos docuisse quod opera coram Deo propter suam bonitatem sint accepta, nec egeant misericordia & propiciatore Christo, non video vnde illi copertum fuerit, aut qui nam illi Scholastici fuerint quos non puduit negare misericordiam, & propitiatorem Christum homini necessarium:

Ego

Operante
in nobis
Christo, co
operamur
salutem e-
ternam ac
iustifica-
tionem no-
stram. Iu-
stificat e-
nim Deus
nos in no-
bis, vt fa-
ciamus &
nos, Augu-
stinus Tra-
cta. 72. in
Ioan Euang-
ge.

ARTICVLVS. III.

Ego tales, si qui sunt (nullos autē esse per su-
sissimum habeo) excusare nolim. Postre-
mò quod ad bona opera attinet, suo loco
commodum dicemus. Iam huic negotio
iustificationis quod addam non habeo: ne
que dubitauerim quin facilè in hoc nego-
tioratio concordiae inueniri possit, modo
animi vtriusque partis fuerint concordiae
quàm inuidentiae appetentiores.

De Sacramentis & verbo externo, Articulus Quintus.

VT hāc fidem consequamur,
institutū est ministeriū do-
cendi Euangelij & porrigendi sa-
cramenta. Nam per verbum & Sa-
cramenta tanquàm per instrumen-
ta donatur Spiritus sanctus, qui fi-
dem efficit, vbi & quando visum
est Deo, in ijs qui audiunt Euange-
lium, scilicet quod Deus non prop-
ter nostra merita, sed propter Chri-
stum iustificet, hoc qui credunt, se
propter